

Γ' Συνέδριο «Θεωρία και Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἢ
Ὀκταηχία» Τετάρτη 18 Ὀκτωβρίου 2006

Ἡ διὰ ζώσης διδασκαλία (ἀκουστική παράδοση)
τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ὅπως τὴν μεταλαμπάδευσε
ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας

Ἀθανάσιος Ἰ. Παϊβανᾶς

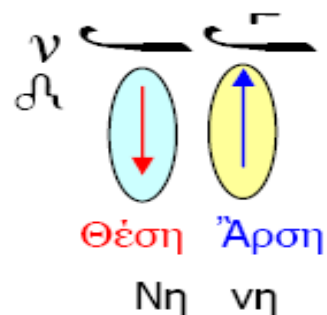
www.paivanas.gr

email: thanasis@paivanas.gr

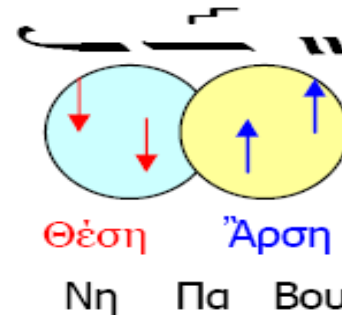
Ἀπόλυτος ἔλεγχος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν διδασκομένων μελῶν.

Ἡ διδασχὴ τῶν μελῶν ἐγένετο πάντοτε στὸν πολὺ ἀπλὸ ρυθμὸ, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο κάθε χαρακτήρας δαπανᾷ 2 ἀπλοῦς χρόνους, δηλαδή μία θέση καὶ μία ἄρση.

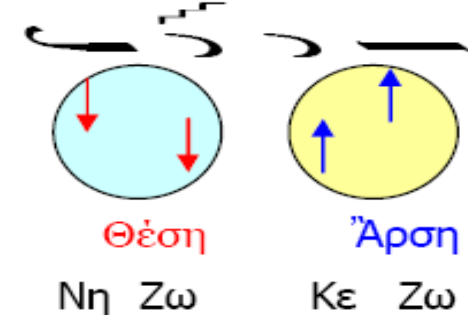
ΓΟΡΓΟ

ΔΙΓΟΡΓΟ

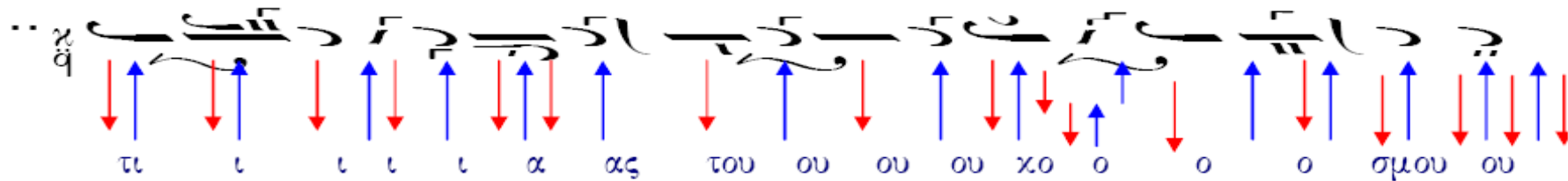

ΤΡΙΓΟΡΓΟ

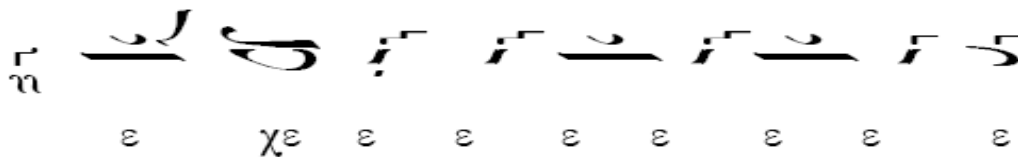
Ἀπόλυτος ἔλεγχος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν διδασκομένων μελῶν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο

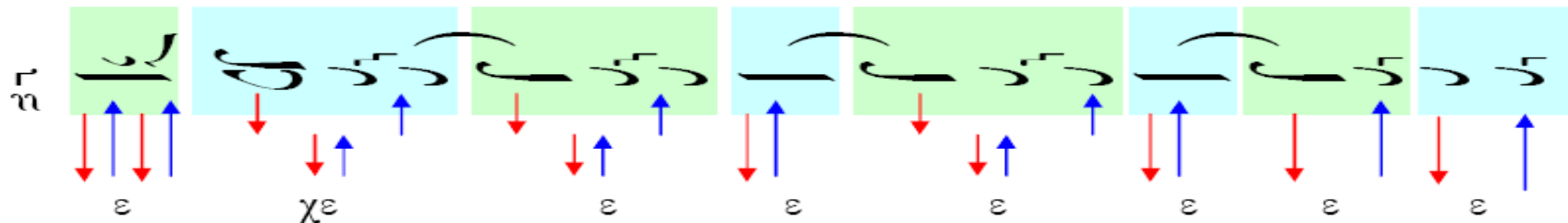
Κύριε ὁ Θεός, Δοξολογία Ἰακώβου ἤχος α' Τετράφωνος ἐκ τοῦ Κε Ταμίον Ἀνθολογίας Ὁρθρος Τόμος Α'

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

(Χερουβικόν Κων/νου Πρωτοψάλτου ἤχος πλάγιος τοῦ πρώτου, Μουσική Συλλογή Πρωγάκη)

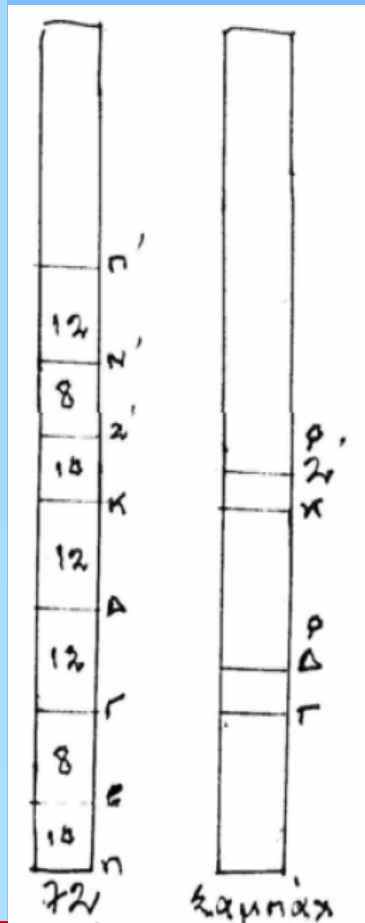
Τὴν ἀνωτέρω μελωδική γραμμὴ ἀναλύουμε στὴν συνέχεια ἀπὸ πλευρᾶς χρόνου, προκειμένου νὰ γίνει περισσότερο κατανοητὸς αὐτὸς ὁ τρόπος μετρήματος κατὰ τὴν μελέτη.

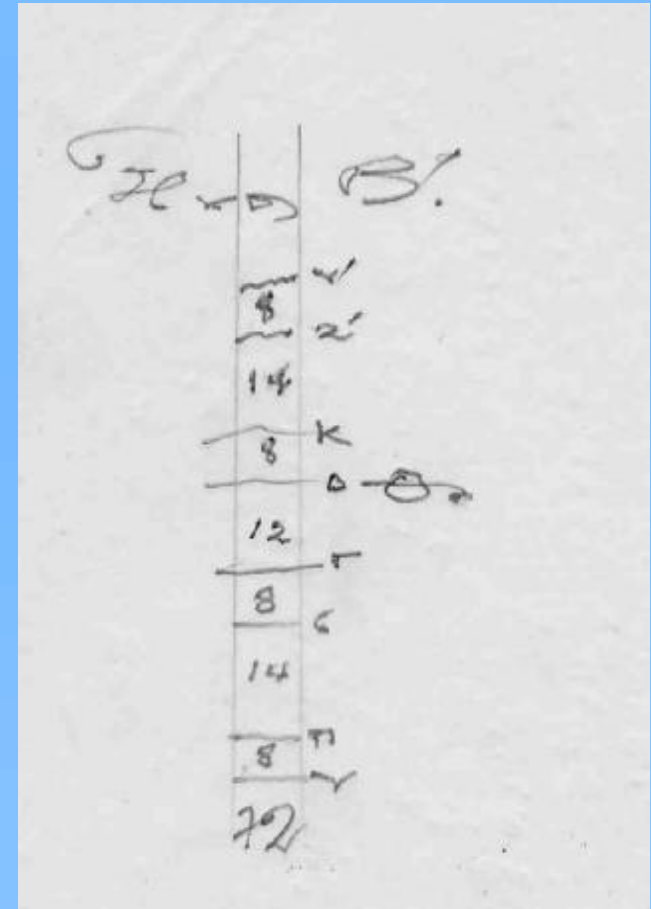
Πλήρης κατανόηση τῶν κλιμάκων καὶ τῶν τετραχόρδων τῶν ἤχων

Χειρόγραφα παραδείγματα κλιμάκων τοῦ Θρασυβούλου Στανίτσα

Κλίμακες
ΗΧΟΥ Α' καὶ
Σαμπάχ

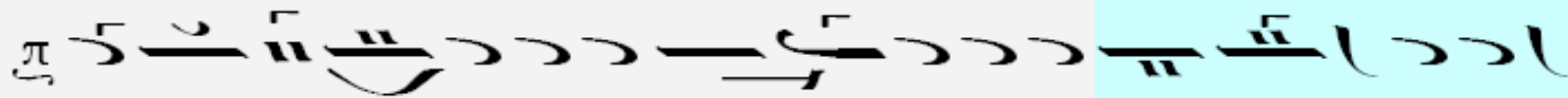

Κλίμακα
ΗΧΟΥ Β'

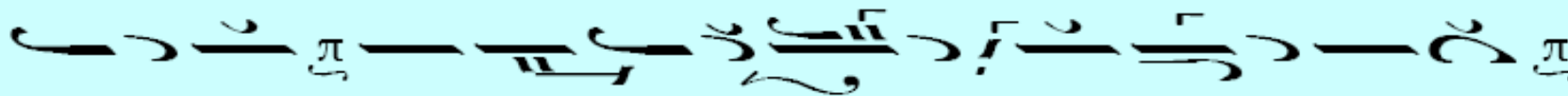

Κατανόηση καὶ ἐμπέδωση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν (φράσεων) καὶ ὄχι ἀπλῶς τῶν μεμονωμένων φθόγγων.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητό παραθέτουμε το ἑξῆς παράδειγμα:

Οι τα α α α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α α α α α α

(Χερουβικόν Ἐβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως, Πλαγίου τοῦ Δευτέρου Μουσική Συλλογή Πρωγάκη)

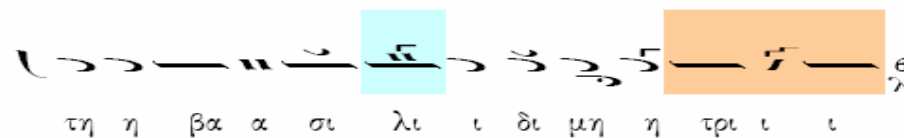
Ἐμπέδωση τῶν ἔλξεων καί τῶν ἀναλύσεων τῶν μουσικῶν κειμένων

- Γιά τό θέμα τῶν ἔλξεων ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας ἔλεγε: «Γιατί τόση μεγάλη φασαρία με τίς ἔλξεις; Ὅποιος ἔχει τὰ ἀκούσματα, δέν ασχολεῖται μέ τό θέμα, ἀφοῦ οἱ ἔλξεις εἶναι ἐνσωματωμένες στό ψαλλόμενο μέλος ἀνάλογα φυσικά μέ τήν περίπτωση.
- Γιά τίς ἀναλύσεις:
πίστευε ὅτι καταστρέφεται ἡ μουσική παράδοση μέ τόν τρόπο πού σήμερα πολλοί ψάλτες ἐρμηνεύουν τὰ διάφορα μέλη, δηλαδή ψάλλοντας ἀκριβῶς ὅ,τι διαβάζουν στό μουσικό κείμενο, χωρίς να γνωρίζουν καί νά ἀποδίδουν τίς ἀναλύσεις πού κρύβονται μέσα σέ αὐτό.

Ἐμπέδωση τῶν ἔλξεων καὶ τῶν ἀναλύσεων τῶν μουσικῶν κειμένων

χρησιμοποιοῦσε παραδείγματα ἀπὸ τὰ κλασσικὰ μέλη

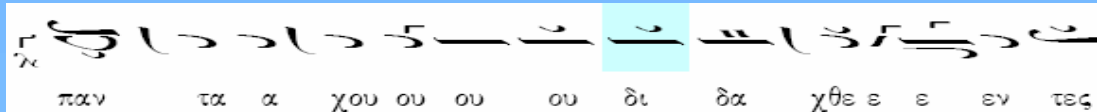
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο

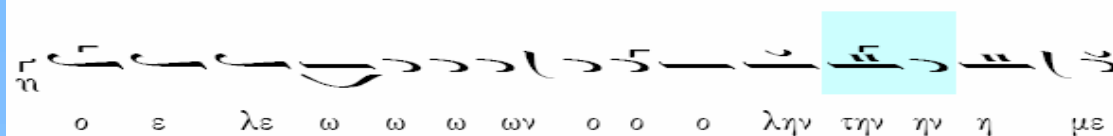
(Ἀνοιξω τὸ στόμα μου, Εἰρμολόγιον Πέτρου Πελοποννησίου)

Ἡ ἴδια μελωδική γραμμὴ γραμμὴν ἀπλὰ καὶ ἀναλυμένα μέσα στὸ ἴδιο μουσικὸ κομμάτι (θαλασσὶ καὶ μπέζ χρώμα ἀντίστοιχα)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

(Ἀναστασιματάριον Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, Εἰς τὸ Ὅρος ἦχος $\frac{4}{q}$ Πα)

(Δοξαστάριον Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, Οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἦχος $\frac{4}{q}$ Πα)

Μουσικά κείμενα γραμμένα μέ τήν «Βυζαντινὴ Κάλαμο»

Σύγκριση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν στα διδασκόμενα μέλη με μελωδικές γραμμές ἄλλων μελῶν.

π
 q
Οι τα α α α α α α α α α α α α χε

(Χερουβικόν ἐβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως ἦχος ᾠ Πα)

Οι τα α α α α α α α α α α α α χε ε ε ε ε

Χερουβικόν ἐβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως ἦχος λ Πα

Οι τα α α α α α α α α α α α α α α
ε ε ε π
 q

Χερουβικόν ἐβδομάδος, Θεοδώρου Φωκαέως, ἦχος Βαρύς ζ

Οι τα α α α α α α α α α α α α α α χε
ε ε ε π
 q

Χερουβικόν ἐβδομάδος, Πέτρου Λαμπαδαρίου, ἦχος Βαρύς ζ

Οι τα α α α α α α α α α α α α
α α α α α α α α α π
 q

Χερουβικόν, Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, ἦχος Βαρύς ζ

Μουσικά κείμενα γραμμένα με τὴν «Βυζαντινὴ Κάλαμο»

Ἀπὸ στήθους ἐκμάθηση τῶν διδασκομένων μελῶν.

γιατί

«γεμίζει ὁ νοῦς με τίς μελωδικές γραμμές και ὅπου καί
νά βρεθεῖς θα ψάλλεις, ἀκόμη καί χωρίς τὰ βιβλία».

Πολύ μικρά ἠχητικά δείγματα ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ Θρασυβούλου Στανίτσα

Κλίμακες

Παραλλαγή Χερουβικό

Σαμπάχ

Ὁ ἀείμνηστος Ἄγγελος Βουδούρης στό ἔργο του: «Οἱ μουσικοὶ χοροὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κάτω χρόνους» ἀναφέρει γιὰ τὸν πρωτοψάλτη:

- «.....ἦτο ὁ συνεχιστὴς τῆς μουσικῆς παραδόσεως καὶ ὁ μεταλαμπαδευτὴς τοῦ βυζαντινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ φωτὸς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.»
- «.....αὐτὸς ἤκουσεν ἰδίοις ὤσιν καὶ ἐδιδάχθη κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν παρὰ τῶν προγενεστέρων μουσικοδιδασκάλων του. Ἡ μουσικὴ τέχνη ἔμεινε δύσκολος καὶ ὑπὸ τὴν νέαν γραφὴν, τὴν νῦν ἰσχύουσαν, ἣτις ἀπαιτεῖ τὴν διά ζώσης φωνῆς διδασκαλίαν.»
- «.....Αὐτὸς ἐμύει εἰς τὴν μουσικὴν τέχνην τοὺς μαθητὰς του τοὺς πατριαρχικοὺς. Οὗτοι ὑπεχρεοῦντο ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ εἰς μίμησιν τοῦ διδασκάλου.»

Γ' Συνέδριο «Θεωρία και Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἢ
Ὀκταηχία» Τετάρτη 18 Ὀκτωβρίου 2006

Ἡ διὰ ζώσης διδασκαλία (ἀκουστική παράδοση) τῆς
Ψαλτικῆς Τέχνης ὅπως τήν μεταλαμπάδευσε
ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας

Αὕτη εἶναι ἡ Πατριαρχική μέθοδος διδασκαλίας τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.
Ἡ διὰ ζώσης φωνητική διδασκαλία της ποῦ χάρη σέ αὐτήν διεσώθη
ἡ παράδοση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης μέχρι τίς μέρες μας.

Ἄκομη ἤχοῦν τὰ λόγια του:

«ἂν δεν ψάλλω μαζί σου ὅλα τὰ μέλη, πῶς θά μπορέσεις νά
ἀποκτήσεις τήν ἀκουστική παράδοση, ποῦ εἶναι τό Α καί τό Ω
τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης; Πῶς θά τὰ μάθεις γιά; (κατά τον
Κωνσταντινουπολίτικο ἰδιωματισμό). Γιά νά γίνεις ψάλτης
πρέπει νά ἀκούσεις. Ἄκουσε λοιπόν καλά ὅλα ὅσα λέμε καί
ὅταν θά σέ ρωτοῦν: αὐτά ποῦ ψάλλεις ἀπό ποῦ τὰ ἀκουσες
γιά; ἐσύ θά ἔχεις τήν καλύτερη ἀπάντηση.»

Στήν μνήμη τοῦ δασκάλου μου ἀφιερώνω αὐτό τὸ ἐπτάλεπτο

Ἀφιερῶμαι μὲ πολλήν ἀγάπη
εἰς τὸν καλὸν μου μαθητὴν Ἀθανά-
σιο Παϊβανᾶ.

Μέπολλές ἐσχέρες γὰρ μισὴ
καὶ σταδιοδρομία.

Ἀθήναι,

Ἰανουάριος 1976

Αθανάσιος

Σᾶς εὐχαριστῶ